

Βερολίνο - Λιβύη. Μια σύνοδος απομονωμένων και ένας τεθλασμένος δρόμος.

Η Σύνοδος του Βερολίνου για τη Λιβύη¹, μετά την πρόσκληση της Καγκελαρίου Μέρκελ, μόνο την απομόνωση των συμμετεχόντων δεν κατέδειξε, αντίθετα παρουσίασε έντονη κινητικότητα και όδευση επιλογών, ο δρόμος των οποίων δεν είναι επί της πλεύσης ορθοδρομίας του μεσημβρινού Ευρώπη – Λιβύη, αλλά ακολουθούν τεθλασμένες μέσω Τουρκίας, παρακάπτοντας σε ενεστώτα χρόνο την Χώρα μας!

Η Σύνοδος αυτή καθ' αυτή προκάλεσε πολλές συζητήσεις εντός της Ελλάδος. Μάλιστα συνετέλεσε στη δημιουργία μάλλον εσφαλμένων αντιλήψεων ότι δεν υφίστανται πλέον ευκαιρίες για τη χώρα μας. Πολλά ακούστηκαν μέσα στην εβδομάδα που πέρασε, χωρίς οστόσο να γίνεται διακριτή ανάλυση των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων της Συνόδου. Ας μην ξεχνούμε ότι κατά τη διάρκεια της Συνόδου και προ του τέλους αυτής, ο Πρόεδρος της Τουρκίας ανεχώρησε «ως απομονωμένος», και λίγες μέρες μετά η Καγκελάρια της Γερμανίας, έσπευσε στην Τουρκία ώστε μέσω της «τεθλασμένης» να δημιουργήσει τον βηματισμό για την «σταθεροποιημένη» Λιβύη.

Τον δρόμο του κ. Ερντογάν, λίγες ημέρες ενωρίτερα, είχε ακολουθήσει ο κ. Χάφταρ στην Μόσχα, καταδεικνύοντας την αντίληψη, ότι όποιος αισθάνεται ισχυρός σε κάθε παρτίδα, όταν δεν εξυπηρετούνται κατ' απόλυτο τρόπο τα συμφέροντά του, χρησιμοποιεί το πλεονέκτημα των μέχρι τότε ηττημένων αποφάσεων, το πλεονέκτημα του χρόνου και μπαίνει σε νέα παρτίδα διαπραγματεύσεων.

Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό θα ήθελα να προβώ σε μιά πρώτη ανάλυση (προσωπικές απόψεις και αντιλήψεις) των εν λόγω αποτελεσμάτων, που αφορά σε κείμενο επτά ενοτήτων² (σύνολο πενήντα πέντε άρθρων) πλέον του προιμίου αυτής.

Σε ότι αφορά στο προίμιο:

Η πρώτη επισήμανσή μου αφορά στους προσκεκλημένους της κ. Μέρκελ. Με προσοχή παρατηρώ και συναφώς διερωτώμαι γιατί (πέραν της χώρας μας) δεν προσεκλήθησαν σημαντικές και γειτνιάζουσες χώρες της Λιβύης (πχ Τυνησία συνορεύουσα προς τη Μεσόγειο, Νίγηρας και Τσάντ συνορεύουσες στην μεγαλύτερη νότια πλευρά της Λιβύης), ενώ προσεκλήθη η Δημοκρατία του Κονγκό! Μια αντίληψη θέλει την Τυνησία να έμεινε εκτός προσκλήσεως, μετά από την άρνησή της να «ενδώσει» στην προσπάθεια επιρροής της Τουρκίας, (μετά την πρόσφατη επίσκεψη στην Τυνησία του προέδρου αυτής), επί της δημιουργίας άξονα Τουρκίας, Λιβύης, Τυνησίας και Αλγερίας (με απαίτηση δε από πλευράς Τουρκίας, η Τυνησία να διαθέσει και λιμένα για υποστήριξη ναυτικών επιχειρήσεων).

Παράλληλα και ευρύτερα προσκλήθηκαν και Υψηλοί Εκπρόσωποι από την Αφρικανική Ένωση, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Σύνδεσμο Αραβικών Χωρών. Για τους τρεις τελευταίους το κείμενο των συμπερασμάτων τους παρουσιάζει με τρόπο που δημιουργεί την αντίληψη ότι παρεβρέθησαν εκπροσωπώντας τους Διεθνείς Οργανισμούς από τους οποίους ο καθ' εἰς προέρχεται. Δεν γνωρίζω τι συμβαίνει με τους άλλους δύο, εστιάζω την προσοχή μου στον ΥΕ

¹ <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/the-berlin-conference-on-libya-1713882>

² Κατάπαυση Πυρός, Εμπάργκο Όπλων, Επιστροφή στην Πολιτική Διαδικασία, Μεταρρυθμίσεις στον Τομέα της Ασφάλειας, Μεταρρυθμίσεις στους Τομείς της Οικονομίας, Σεβασμός των Αρχών των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ανθρωπιστικού Δικαίου, Ακουθούσες Ενέργειες.

της ΕΕ. Η συμμετοχή του και μόνο, έστω και όψιμα για τα ενδιαφέροντα της Χώρας μας, παρουσιάζει ευκαιρία διαπραγματεύσεως. Υποστηρίζω ότι, διεκδικώντας σθεναρή εμπλοκή της Χώρας μας στα δρώμενα της Λιβύης, δυνάμεθα να εγείρουμε ζήτημα συμφωνίας των χωρών μελών της ΕΕ για τέτοια σοβαρά ζητήματα, ώστε αφού συμφωνείται η παρουσία, ο Ύπατος Εκπρόσωπος στην περίπτωση της Λιβύης, (το αυτό θα ισχύει και για τους Επίτροπους, τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον Πρόεδρο της Στρατιωτικής Επιτροπής και όποιους άλλους σε έτερες περιπτώσεις), κατ' ελάχιστον, να κινείται (το αυτό και για τους λοιπούς) σε πλαίσιο προκαθορισθέν για το σκοπό και κατά περίπτωση³.

Καταγράφεται η αντίληψη ότι δεν υφίσταται στρατιωτική λύση (όπως άλλωστε ισχύει και σε κάθε διεθνές αντίστοιχο ζήτημα) για τη Λιβύη, γίνονται αναφορές σε εγκληματικές δράσεις και δράσεις τρομοκρατικών και παραστρατιωτικών ομάδων (χωρίς βεβαίως να αποτυπώνονται δεδομένα συγκεκριμένης και αποδεδειγμένης συμμετοχής από πλευράς της Τουρκίας ομάδων και μέσων), που ευθέως παραβιάζουν συναφείς αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ. Μάλιστα (!) καλεί και τους «διεθνείς» δρώντες να απέχουν από τέτοιες δράσεις, πλην όμως (και προφανώς) δεν τους κατονομάζει. Πως άλλωστε θα εδύναντο αυτοί (σ.σ. Τουρκία) να κατανομαστούν, όταν όχι μόνο απομοιωμένοι δεν είναι, τουναντίον είναι διαμορφωτές όχι μόνο των κειμένων αλλά και των εξελίξεων!

Σε ότι αφορά στην ενότητα της «Κατάπαυση Πυρός», άξιον παρατήρησης είναι η επίκληση που γίνεται προς τα ΗΕ να βοηθήσουν (assist in this process) και όχι να «ηγηθούν», στην αποστρατικοποίηση των παραστρατιωτικών ομάδων της Λιβύης και στην ένταξη αυτών στις κρατικές δομές και θεσμούς (όχι μόνον στρατιωτικές). Επίσης, η επίκληση προς το ΣΑ των ΗΕ, για εφαρμογή κυρώσεων (χωρίς να προσδιορίζονται) σε όποιους αποδεδειγμένα παραβιάζουν την συμφωνία κατάπαυσης πυρός, δείχνοντας μάλλον προς το εσωτερικό της χώρας, ενώ καμία ένδειξη δεν καταγράφεται για τη συμμετοχή εξωτερικών παρεμβάσεων υποστηρικτικά προς τους εμπολέμους. Καλεί δε τα κράτη⁴ (άρα και την Τουρκία) να διασφαλίσουν τα ανωτέρω!

Σε ότι αφορά στην ενότητα του «Εμπάργκο Όπλων» συνεχίζοντας στο πνεύμα της κατάπαυσης του πυρός, καλεί τους δρώντες να απέχουν πέραν των στρατιωτικών δράσεων και από τη χρηματοδότηση για ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων των αντιπάλων μερών. Περισσότερο δε να σημειωθεί ότι η όποια αναφορά σε «τρομοκρατία» δύναται να ερμηνευτεί κατά το δοκούν, καθόσον ο όρος ούτε διεθνώς συμφωνημένος είναι ούτε προσδιορίζεται ευκαιριακά για το σκοπό των διεργασιών και συμπερασμάτων της Συνόδου.

³ Στο σημείο αυτό να θυμίσω ότι κατά την αλλαγή της σκυτάλης της προεδρίας του συμβουλίου της ΕΕ από την Κύπρο στην Ιρλανδία (2012-2013), ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, αν και θεσμικά προσκληθείς (αλλά ούτε και έτερος αντ' αυτού) δεν συμμετείχε σε αυτήν! Το ζήτημα είχε τεθεί ευθέως στο Βορειοατλαντικό συμβούλιο από αριθμό χωρών, με σχετικές επικρίσεις. Πολλοί δύνανται να φαντασθούν το όποιο παρασκήνιο της μη παρουσίας.

⁴ We call upon the UNSC to impose appropriate sanctions on those who are found to be in violation of the ceasefire arrangements and on Member States to enforce these.

Σε ότι αφορά στην ενότητα «Επιστροφή στην Πολιτική Διαδικασία», καταγράφεται⁵ το επιθυμητό πλαίσιο, μάλλον υπό τύπον ευχολογίου, καθόσον το ήδη υφιστάμενο και υπό τις ίδιες συνθήκες έχει αποτύχει. Βεβαίως η αναφορά σε ελεύθερες και δημοκρατικού τύπου εκλογές⁶ κινείται στην σωστή κατεύθυνση. Από την άλλη, η όποια αναφορά περί «νομίμων και διεθνώς αναγνωρισμένων» στη χώρα, μάλλον απευθύνεται και θίγει τα όποια επιχειρησιακά και πολιτικά κεκτηθέντα από την πλευρά του Στρατάρχη Χαφτάρ.

Διαπιστώνεται καινοτομία στην θεώρηση για αποκεντρωτική και απ' ευθείας διαχείριση των κρατικών πόρων (πετρέλαιο) όχι πλέον από την κεντρική εξουσία του κράτους, αλλά από τις κατά τόπους περιφερειακές ενότητες – δήμους. Η εν λόγω θεώρηση θα πρέπει να συγκρατηθεί και να μελετηθεί περαιτέρω για όποια ενδεχόμενη περίπτωση/επιδίωξη (από τούδε και στο εξής -βλέπε περίπτωση Κύπρου-) ανάλογης εφαρμογής!

Τέλος ως ευφυολόγημα συγκρατείται η αναφορά της σημαντικότητας των γειτονικών κρατών στη διαδικασία σταθεροποίησης της Λιβύης όταν αριθμός εμπλεκομένων (γεωγραφικά και πολιτικά) χωρών δεν συμμετείχαν (κατόπιν της επιλεκτικής προσκλήσεως) στην Σύνοδο.

Σε ότι αφορά στις ενότητες των μεταρρυθμίσεων στους «Τομείς Ασφάλειας και Οικονομίας», η εκτίμηση είναι ότι ενώ αυτές κινούνται στη σωστή κατεύθυνση, μάλλον είναι απίθανο να τύχουν της υποστήριξης της πλευράς «Χαφτάρ», ο οποίος ως ο πλέον ισχυρός δρών στο εσωτερικό της Λιβύης, αντιλαμβάνεται ότι οι εξελίξεις κατόπιν της Συνόδου τον θίγουν.

Σε ότι αφορά στην ενότητα των «Αρχών των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων», και ειδικά των ζητημάτων «μετανάστευσης και ασύλου», μάλλον ρητορικές είναι οι εκφάνσεις του κειμένου, καθόσον δεν παρουσιάζουν στοχευμένες δράσεις για την εξάλειψη του φαινομένου, τουλάχιστον για τις αφρικανικές χώρες εκ των οποίων, παράνομοι μετανάστες δια μέσου της Λιβύης κινούνται προς την Ευρώπη και αυτό εκτιμάται ότι δεν θα διακοπεί σε ενεστώτα χρόνο, ή έστω σε προβλέψιμο μελλοντικό!

Τέλος, σε ότι αφορά στην ενότητα των «Ακόλουθων Ενεργειών», θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα θετική η αναφορά ώστε οι συμμετέχοντες στη Σύνοδο του Βερολίνου να απέχουν από την όποια στρατιωτική εμπλοκή, αν σταματούσε εκεί και δεν υπεισέρχεται ως απαραίτητη προϋπόθεση⁷ (υπό τύπον συνθήκης (conditionality)) η διατήρηση της εκεχειρίας. Θεωρώ περιττή την όποια ανάλυση επί της ευαισθησίας τηρήσεως της εκεχειρίας αλλά και των αποδείξεων για την καταπάτηση αυτής.

Σαφές **αρνητικό γεγονός για τα ημέτερα ενδιαφέροντα** είναι το γεγονός ότι η επιτροπή (Follow-Up Committee – IFC), που συστήνεται ως συντονιστικός μηχανισμός των μετά τη Σύνοδο του Βερολίνου εξελίξεων, περιλαμβάνει μόνο τους συμμετέχοντες σε αυτήν, άρα σαφώς δεν προσφέρει δυνατότητα εμπλοκής της Χώρας μας.

⁵ ... functioning Presidency Council and the formation of a single, unified, inclusive and effective Libyan government approved by the House of Representatives.

⁶ paving the way to end the transitional period through free, fair, inclusive and credible parliamentary and presidential elections organized by an independent and effective High National Elections Commission.

⁷ ... all participants of the Conference declare that they will refrain from any further military deployments or operations as long as the truce is respected.

Αποτιμώνται θετικά οι προβλέψεις δημιουργίας και οι συναφείς διευθετήσεις των ομάδων εργασίας και στα δύο επίπεδα, υπό την αιγίδα των ΗΕ, για την υλοποίηση των επόμενων ενεργειών. Πλην όμως θεωρούνται μάλλον ατυχή τα ακόλουθα:

α. Η απόφαση των συμμετεχόντων της Συνόδου να ιδρύσουν Διεθνή Επιτροπή Επόμενων Ενεργειών (Follow-Up Committee - IFC), αποτελούμενη από τους συμμετέχοντες στο Βερολίνο. Υπό διαφορετική (και υπό τύπον ευφυολογήματος) ανάγνωση, η φίλη Χώρα της Δημοκρατίας του Κονγκό, μαζί με την Τουρκία και τους υπολοίπους (εκπρόσωποι Διεθνών Οργανισμών και Ηγέτες κυρίαρχων χωρών (από κοινού!)) εντέλλει την Ευρωπαϊκή Ένωση (αφού αυτή συμμετείχε για του ΥΕ της) στην ανάλεια υποχρεώσεων επόμενων ενεργειών. Για να μην επεκταθώ περαιτέρω, επισημαίνω ότι το **δικαίωμα** ανάληψης υποχρεώσεων από πλευράς **ΕΕ** το έχουν **αποκλειστικά και μόνον οι Χώρες Μέλη αυτής!** Αυτό είναι και το **στρατηγικό επίπεδο** εμπλοκής των Διεθνών Οργανισμών, μέσω δικαιοδοσίας και αποφάσεων των **κυρίαρχων** μελών των. Το θέμα, επίσης αποτελεί σημαντική ευκαιρία διαπραγματεύσεως, κατόπιν εγέρσεως αναλόγου ζητήματος στο πλαίσιο της ΕΕ, δεν απαιτεί ανάλωση διπλωματικού κεφαλαίου και θα προκαλέσει εποικοδομητικές συζητήσεις που δύνανται να συνεισφέρουν στην ημέτερη επιδίωξη.

β. Δυνητικά προβληματική μπορεί να αποβεί η πρόβλεψη ασκήσεως πιέσεων⁸ όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, από την IFC, για την εφαρμογή των συμπερασμάτων της Συνόδου, αν δεν συμφωνηθούν οι όροι διεργασιών και εξασφαλισθεί η διαφάνεια.

Συνοψίζοντας και κλείνοντας την ανάλυση θέλω να επισημάνω τα ακόλουθα:

α. Η χώρα μας έχει ακόμη ευκαιρία διαπραγμάτευσης εγείροντας ζητήματα πλαισίου και κανόνων συμμετοχής των Ηγετών της ΕΕ, εκπροσωπώντας αυτήν, σε ενέργειες και πρωτοβουλίες τύπου επιλεκτικών προσκλήσεων για διεθνή ζητήματα, ηγέτες μάλιστα για τους οποίους συμφωνήσαμε στην εκλογή τους (και για τους οποίους σε κάθε διεθνή οργανισμό γίνεται πρώτη εσωτερική διαπραγματευτική κίνηση αποδοχής τους).

β. Διαπραγμάτευση για διαμόρφωση των εξελίξεων στη Λιβύη, σαφώς και υπάρχει, «the soft or the hard way», αρκεί να έχουμε τη βούληση και τελικά να το εκφράσουμε σύντομα (όχι έγκαιρα πλέον).

γ. Για την πατρίδα μας υφίστανται ευκαιρίες εμπλοκής στην σταθεροποίηση και ανάπτυξη της Λιβύης, συνεκτικής προσέγγισης που κυρίως αφορούν στην ανάπτυξη και ευμάρεια αυτής. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υποστηρίξουμε τις στρατιωτικές εκείνες επιλογές, στο πλαίσιο των αποφάσεων του ΣΑ των ΗΕ, που συνεισφέρουν στην επιζητούμενη λύση για τη Λιβύη, η οποία ως πρόβλημα επικουρεί στο να βαθαίνουν έτερες κρίσεις σε Ευρώπη (μεταναστευτικό και ενεργειακό), Ανατολική Μεσόγειος (πολιτικό και ενεργειακό), Βόρεια Αφρική (πολιτικό και ανθρωπιστικό) και Μέση Ανατολή (πολιτικό, ενεργειακό και ανθρωπιστικό).

Υποναύαρχος (εα) Γεώργιος ΤΣΟΓΚΑΣ ΠΝ

⁸ The IFC would be responsible for tracking progress against implementation of these Conclusions and exert leverage where necessary.